

Inimese ja kodaniku õiguste

DEKLARATSIOON

26. AUGUST 1789

Rahvuskoguks korraldunud Prantsuse Rahva esindajad, olles arvamusel, et avaliku elu pahede ja valitsuste vale tegutsemise sisuliseks põhjuseks on see, et inimeste loomulikke õigusi ei tunta või ollakse need unustanud või neid ei taheta tunnistada ja põlatakse, on teinud otsuse esitada need pühad ja võõrandamatud õigused pidulikus deklaratsioonis; et see deklaratsioon, seistes pidevalt ühiskonna kõikide liikmete silme ees, tuletaks neile vahetpidamata meelde nende õigusi ja kohustusi; et kõigil kodanikel oleks igal hetkel võimalik seadusandliku võimu iga sammu ja täidesaatva võimu iga sammu võrrelda poliitiliste institutsioonide olemasolu eesmärkidega, et võimuharud saaksid muutuda austusväärsemaks; ja lõpuks, et kodanike kaebused, mille taga on ära tuntavad lihtsad ja vastuvaidlematud põhimõtted, saaksid konstitutsioonilise riigikorralduse ja kõikide õnne kujundamise vahenditeks.

Eelöeldust lähtudes Rahvuskogu, Kõrgema Olevuse palge ees ja kaitse all, olles veendunud, et inimese ja kodaniku õigused on olemas, deklareerib need alljärgnevalt:

- 1** Inimesed sünnivad vabadena ja ühesuguste õigustega ning sellisteks nad ka jäävad. Vaid ühiskasu võib olla aluseks inimeste üksteisest erinevale staatusele ühiskonnas.
- 2** Inimeste ühiskonnana elamise eesmärk on inimeste loomulike ja võõrandamatute õiguste alalhoidmine. Need on: õigus vabadusele, õigus omandile, õigus turvalisusele ja õigus vastu panna rõhumisele.
- 3** Ükski asutus ega isik ei või omada võimu, kui see selgelt ei tulene rahva käest. Ka kõrgeim võim saab tuleneda vaid rahvast.
- 4** Vabadus seisneb selles, et tohib teha kõike, mis ei too kahju kellelegi teisele. Ühelegi inimesele ei tohi tema loomulike õiguste teostamisele seada muid piire kui selliseid, mida seavad ühiskonna teiste liikmete samade õiguste teostamine. Taolisi piire võib kehtestada vaid seadustega.
- 5** Keelata võib vaid ühiskonnale kahjulikke tegusid ja ainult seadustega. Kedagi ei tohi takistada tegemast seda, mis ei ole seadusega keelatud, ega sundida tegema seda, mida seadus ei käsi.

- 6** Seadused on rahva tahte väljendused. Igal kodanikul on õigus seaduste andmisest osa võtta kas otse või oma asemike kaudu. Seadused peavad olema ühesugused kõigile, seda nii karistamises kui kaitse andmisel. Seaduse silmis peavad kõik kodanikud olema võrdsed, seepärast peavad neil olema ka võrdsed võimalused, vastavalt nende võimetele, pääseda avalikele ametikohtadele ja teenistustesse ning saada tunnustusavaldusi, ilma muude erisusteta kui need, mis johtuvad kodanike isiklikest annetest ja voorustest.
- 7** Kellelegi ei tohi esitada süüdistust, kelleltki ei tohi võtta vabadust ja kedagi ei tohi pidada vahi all muidu kui seaduses ettenähtud juhtudel ja korras. Kes aga püüab teostada, teostab või laseb teisel teostada omavoli, peab langema karistuse alla. Kodanik, keda kutsutakse välja või kes on kinni peetud seaduse alusel, peab viivitamata seaduse nõudmisele alluma; vastupaneku eest langeb ta karistuse alla.
- 8** Seadused ei tohi kehtestada muid karistusi kui sellised, mis on otseselt ja silmnähtavalt vajalikud. Karistada võib vaid teo eest, mille eest nägi karistuse ette seadus, mis oli antud ja välja kuulutatud enne selle teo toimepanemist; ja kui karistus mõisteti seaduses kehtestatud korras.
- 9** Igaüht, kelle süü ei ole kindlaks tehtud, tuleb pidada süütuks, ning kui kedagi on tingimata vaja kinni võtta, siis peab seadusega olema rangelt keelatud igasugune karmus, mis ei ole selle isiku kinnipidamiseks vajalik.
- 10** Kedagi ei tohi tülitada tema arvamuste pärast, kaasa arvatud arvamused usuküsimustes, kui nende arvamuste ilmutamine ei häiri seadustega kehtestatud avalikku korda.
- 11** Mõtete ja arvamuste vaba avaldamine on inimese üks kõige tähtsamaid õigusi, seepärast on igal kodanikul õigus vabalt kõnelda, kirjutada ja end trükis avaldada; teda saab vastutusele võtta vaid selle vabaduse niisuguste kuritarvitamiste eest, mis on seadustes ette nähtud.
- 12** Inimese ja kodaniku õiguste tagamiseks on vajalikud avalikud relvajõud. Sellised jõud kutsutakse ellu kõikide ühiskasuks, mitte aga nende isikute, kelle kätte need jõud on usaldatud, omahuvides.
- 13** Avalike jõudude ülalpidamise kulud ja valitsemise kulud tuleb katta ühiselt.

Nende kulutuste kandmine tuleb jagada kõigi kodanike vahel vastavalt nende varanduslikele võimalustele.

- 14 Igal kodanikul on õigus, kas otse või asemike kaudu, võtta osa otsustamisest, kas mingi ühine väljaminek on vajalik, otsustada selle suuruse üle ja valvata selle kasutamise üle, samuti osa võtta otsuste tegemisest, kui suur on kellegi osa väljamineku katmises ning kuidas ja millise aja jooksul tuleb maksukohustused täita.
- 15 Ühiskonnal on õigus igalt avaliku võimu kandjalt pärida aru tema tegevuse kohta.
- 16 Riigikorraldust, kus õigused ei ole tagatud ja võimude jaotus ei ole kindlalt läbi viidud, ei saa pidada õigeks.
- 17 Omandiõigus on püha ja puutumatu, sellepärast ei tohi kelleltki tema omandit ära võtta, välja arvatud juhul, kui selleks on andnud põhjust silmnähtav ja pakiline avalik hädavajadus, mille olemasolu on kindlaks tehtud seaduses ettenähtud korras; ning kui eelnevalt on kehtestatud õiglane kahjutasu.